

FENNTARTHATÓ FEJLESZTÉS – EU-CÉLKITŰZÉSEK ÉS PROGRAMOK 2014–2020

Dr. NYIKOS Györgyi*

A gazdasági válság újabb és újabb szakaszaiban, amikor a gazdasági és kormányzati szereplők folyamatosan egyeztetnek a követendő irányokról, meghatározó kérdés, hogy a rendelkezésre álló korlátozott forrásokat – jelen téma vonatkozásában a fejlesztési célú forrásokat – hogyan lehet a leghatékonyabban és fenntartható módon felhasználni.

A fenntartható fejlődés koncepciója fontos, elengedhetetlen elemévé vált az elmúlt időszakban a legtöbb ország fejlesztési politikájának, és alapvető, átfogó célja az Európai Uniónak is. A fenntartható fejlődés népszerű és fontos fogalom, amelynek értelmezése azonban teret ad különböző megközelítéseknek is. A különböző értelmezések mellett a legtöbb kutató egyetért abban, hogy a fenntartható fejlődés „*kielégíti a jelen szükségleteit anélkül, hogy csökkentené a jövő generációk képességét, hogy kielégítsék a saját szükségleteiket*”¹. A fenntartható fejlődés célkitűzései – a gazdasági-, társadalmi- és környezeti fejlődés kombinációja – meghatározó kihívásokként jelentkeznek, amelyekkel a nemzetközi közösségnek szembe kell néznie.

1. ábra. A fenntartható fejlődés pillérei (A Wikimedia Sustainable development.svg ábraszövegeinek magyar fordítása).

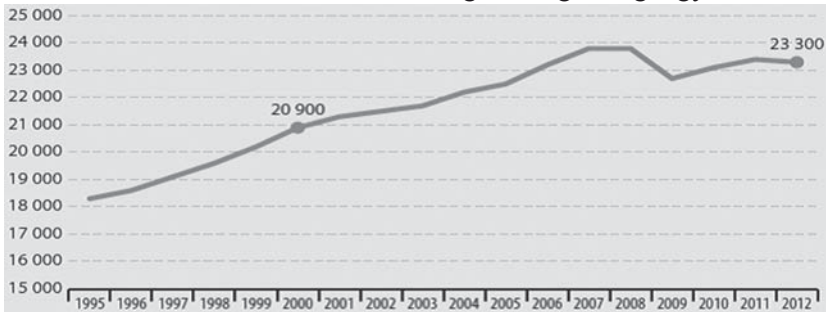

* A szerző a Nemzeti Közszerológati Egyetemen egyetemi docens; oktatási és kutatási területe a közpénzügyek, kohéziós politika és a közbeszerzés.

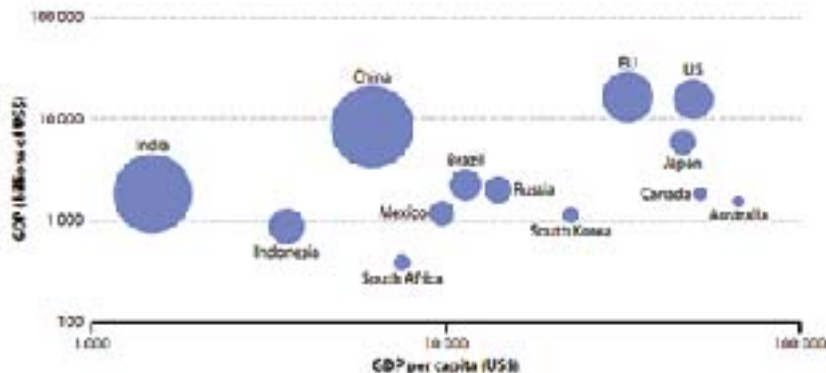
¹ Lásd még az Egyesült Nemzetek Szervezetének 1987-es Brundtland-jelentését.

A mit kell fejleszteni kérdés megválaszolása tehát három irányból is megközelíthető: az embereket, a gazdaságot és a társadalmat. Kérdés persze az is, hogy mit tekintünk fejlesztésnek. A fejlesztés fogalmával kapcsolatban régóta tart a szakmai vita, nem véletlen, hogy nem találunk egyértelmű definíciót a különböző lexikonokban: különböző jelzővel léteznek különböző fogalom-meghatározások. A klasszikus, termelési függvény megközelítés szerint a GDP három komponensének – a tőke és a munkaerő mennyisége, illetve a teljes termelékenység – emelésével juthatunk magasabb jóléthez. Ezen megközelítés nyomán kategorizálhatóak is például a különböző fejlesztési beavatkozások: állami vagy vállalati tőkét növelő infrastrukturális intézkedések, foglalkoztathatóságot és termelékenységet növelő képzési illetve K+F beavatkozások.

A fejlődés – a legtöbb ember szerint – pozitív jelenség, általában jobb jövőt feltételez. Hagyományosan a fejlődést a bevétel egy főre jutó növekedésével mérik vagy a GDP-vel. Az EU-ban az egy főre jutó GDP növekedés 2000-2012 között 11,5% volt, abszolút értékben az EU gazdasága a legnagyobb a földön.

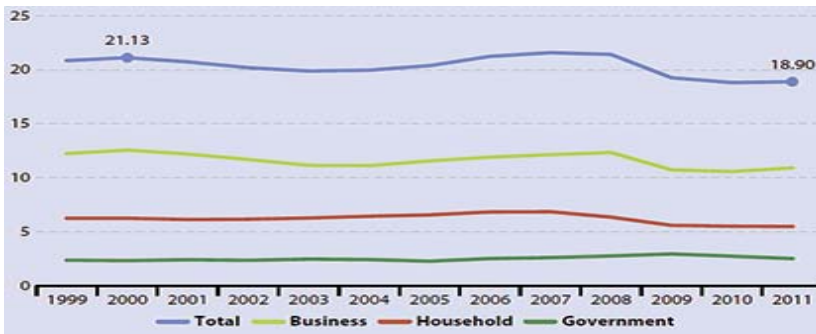
2. ábra. Reál GDP per fő EU-27, euró lakosonként
Forrás: Eurostat (online data code: tsdec100)

3. ábra. EU és a világ más gazdaságainak összehasonlítása, 2012 (buborék nagysága a lakossággal arányos) Forrás: Világbank

Tekintettel arra, hogy a jövedelem elosztása is lényeges tényező, így ha a folyamatok során a szegények további elszegényedése mellett növekszik az átlagos bevétel, ezt nem feltétlenül nevezzük fejlődésnek.

A klasszikus fejlesztési elméletek erősen fókuszálnak a beruházásra és a tőkére, mint a fejlődést meghatározó központi tényezőkre. 2000–2011 között összességében az EU-ban 10,5%-kal csökkent a teljes beruházási mérték, jórészt annak eredményeként, hogy a válságot követően a magánberuházások élesen visszaestek.

4. ábra. Intézményi beruházások, EU-27 (GDP %-a)
Forrás: Eurostat (online data code: tsdec210)

Megjegyzendő, hogy az egy főre jutó nemzeti jövedelemnövekedés csak a lehetőségét teremti meg a fenntartható fejlődésnek: miközben a stabil vagy növekvő egy főre jutó jövedelem nem garantálja a fenntartható növekedést, az ellenkezője garantálja annak lehetetlenségét. A kérdés az, hogy az egy főre jutó pénzügyi, termelési, természeti, humán vagy szociális kapacitás növekedő vagy csökkenő tendenciát mutat – ez mutatja meg a pontos választ.

A gazdasági fejlődés azonban káros hatással is lehet a környezetre, illetve támogathatja is a környezet védelmét. Az alkalmazott technológia meghatározó jelentőségű egyrészt a felhasznált energiaforrások, másrészt a káros kibocsátás szempontjából.

5. ábra. Kapcsolat a 'fenntartható fejlődés', 'zöld gazdaság' és 'életminőség' között

A pénzügyi/költségvetési fenntarthatóság ugyancsak meghatározó a fejlesztési lehetőségeket tekintve, másrészt a fejlesztés működtetésében, fenntartásában. A társadalmi fejlettség, a közszolgáltatások (például oktatás, egészségügy stb.) színvonala jelentősen befolyásolja az emberek egészségi állapotát, az emberi erőforrások minőségét, fontos persze, hogy ezek a rendszerek a költségvetési források hatékony felhasználásával működjenek.

Mind a környezeti, mind a társadalmi, mind a pénzügyi és gazdasági erőforrások esetében azok hatékony és eredményes felhasználásának követelménye meghatározó kiindulópontja a jövő fejlesztéseinek. A hatékony fejlesztés több politikai területen igényel haladást integrált megközelítésben a helyes szakpolitikák és célkitűzések kiválasztásával.

A célkitűzéseket a következő időszakra az Európai Unióban az EU 2020 Stratégia határozza meg, amelynek célja, hogy az EU gazdasága intelligens, fenntartható és inkluzív legyen. E három, egymást kölcsönösen erősítő prioritás azt hivatott elősegíteni, hogy az Unióban és a tagállamokban magas legyen a foglalkoztatottság és a termelékenység, és erősödjön a társadalmi kohézió. Ennek érdekében öt ambiciózus célt tűzött ki a dokumentum a foglalkoztatás,² az innováció,³ az oktatás,⁴ a társadalmi befogadás⁵ és az éghajlat/energiapolitika⁶ területén, melyeket 2020-ig kell megvalósítani. A stratégia megvalósítása érdekében mindegyik tagállam saját nemzeti célokat fogadott el az említett területeken és konkrét uniós és tagállami intézkedések is segítik a célok elérését.

A gazdasági növekedés, valamint a környezetszennyezés és a hatékonyabb forrásfelhasználás célok tartós szétválasztását már számos, a Bizottság által az elmúlt évtizedben közzétett dokumentum tartalmazta, beleértve a természeti erőforrások fenntartható hasznosításáról szóló tematikus stratégiát is. Azonban a EU 2020 Stratégia egy új perspektívát vezet be a környezeti fenntarthatóság és a versenyképesség területén: eltávolodik az ágazati perspektívától, az

² A foglalkoztatás szintjének a jelenlegi 69%-ról legalább 75%-ra növelése a 20–64 évesek körében.

³ A K+F beruházások mértékének a GDP 3 %-ára történő emelése, elsősorban a magánszektor K+F beruházásaira érvényes feltételek javításával.

⁴ Az iskolából kimaradók arányának a jelenlegi 15%-ról 10%-ra csökkentése, és a felsőoktatási végzettséggel rendelkezők arányának 31%-ról legalább 40%-ra növelése 2020-ig a 30–34 éves korosztály körében.

⁵ Az országos szegénységi küszöbök alatt élő európaiak számának 25%-os csökkentése, 20 millió ember kiemelése a szegénységből.

⁶ Az üvegházhatású gázok kibocsátásának legalább 20%-os csökkentése az 1990-es szinthez képest; a megújuló energiaforrások arányának 20%-ra történő növelése a végső energiafogyasztásban, valamint az energiahatékonyság legalább 20%-os növelése.

erőforrások hatékony felhasználásának, a környezeti nyomás csökkentésének, és a környezeti versenyképesség növelésének közeli egymásra utaltságát hangsúlyozza. A kulcsponthoz az erőforrások hatékony felhasználása, együttesen az erőforrások széleskörű definiálásával: a stratégia a piaci alapú eszközök alkalmazását támogatja, és a környezeti szempontból káros támogatások fokozatos leépítése, illetve „zöldebb” megközelítés mellett állást foglalva.

A célok meghatározásával egyidejűleg megfogalmazódott azon elvárás is, hogy a rendelkezésre álló erőforrásokat az EU 2020 célkitűzésekre kell összpontosítani, kötelezni kell a tagállamokat a politika hatékonyságához szükséges reformok végrehajtására, valamint javítani kell a források felhasználásának hatékonyságát és eredményességét. Ezt az elvárást és célkitűzést tükrözi a 2014–2020 időszakra elfogadott többéves pénzügyi keret és a költségvetési rendelet és az egyes sorok felhasználási szabályait tartalmazó ágazati szabályozások is.

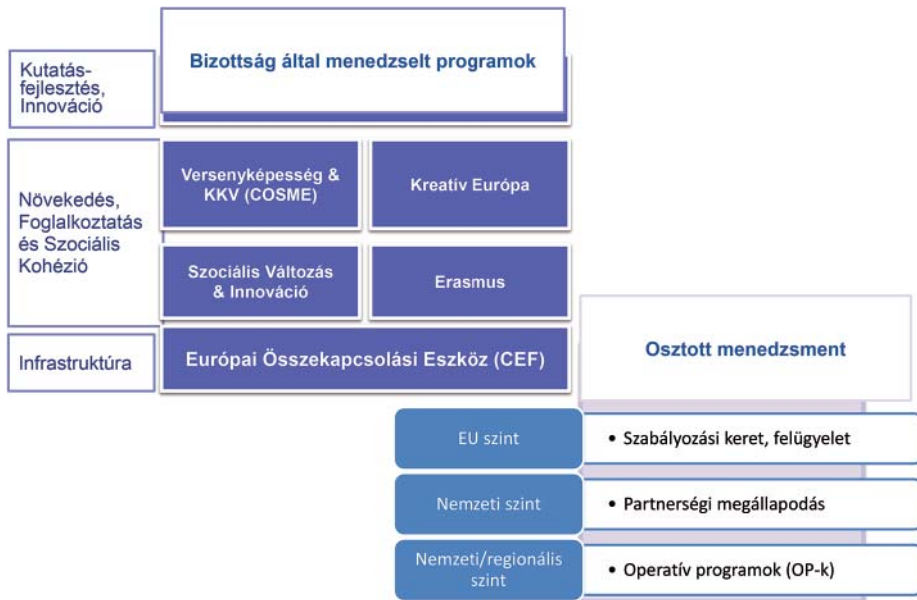
6. ábra. 2007–2013 és 2014–2020 többéves pénzügyi keret összevetése, 2011 árakon

	MFF 2014-20	MFF 2007-13		
	€mn	€mn	€	%
Kötelezettségvállalási előirányzatok				
1. Intelligens és inkluzív növekedés	450.763	446.310	+4,5Mrd	+1,0%
1a Versenyképesség növekedésért és foglalkoztatásért	125.614	91.495	+34,1 Mrd	+37,3%
1b Gazdasági, társadalmi és területi kohézió	325.149	354.815	-29,7 Mrd	-8,4%
2. Fenntartható növekedés: természeti erőforrások	373.179	420.682	-47,5 Mrd	-11,3%
3. Biztonság és uniós polgárság	15.686	12.366	+3,3 Mrd	+26,8%
4. Globális Európa	58.704	56.815	+1,9 Mrd	+3,3%
5. Adminisztráció	61.629	57.082	+4,5 Mrd	+8%
6. Kompenzációk	27	n/a	+0,027 Mrd	n/a
Összes kötelezettségvállalási előirányzat	959.988	994.176	-35,2 Mrd	-3,5%
<i>GNI százalékában</i>	<i>1,00%</i>	<i>1,12%</i>		
Összes kifizetési előirányzat	908.400	942.778	-34,4 Mrd	-3,7%
<i>GNI százalékában</i>	<i>0,95%</i>	<i>1,06%</i>		
Sürgősségi segélyre képzett tartalék	1960	1.697	+0,3 Mrd	15,5%
Európai Globalizációs Alap	1050	3.573	-2,5 Mrd	-70,6%
Szolidaritási Alap	3500	7.146	-3,6 Mrd	-51,0%
Rugalmassági Eszköz	3300	1.429	+1,9 Mrd	+130,9%
EDF	26.984	26.826	+0,2 Mrd	+0,6%
Összes Külső	36.794	40.670	-3,9 Mrd	-9,5%
<i>GNI százalékában</i>	<i>0,04%</i>	<i>0,05%</i>		
Összes MFF + Külső	996.782	1.035.031	-38,2 Mrd	-3,7%
<i>GNI százalékában</i>	<i>1,04%</i>	<i>1,17%</i>		

Forrás: Európai Tanács (Consilium)

Kedvezőtlen fejlemény, hogy az 2007–2013-as főösszegnél (1003,5 milliárd euró) kisebb főösszegeben került véglegezésre a megállapodás, így az EU történetében első alkalommal reálértéken is csökken a költségvetési keret. Jelentős kihívás lesz, miként lehet több Európát kevesebb pénzből csinálni. Tovább súlyosítja a helyzetet, hogy a kifizetések szintje jóval elmarad a kötelezettségvállalásokétól, ami komoly problémát okozhat az éves költségvetések végrehajtása során az időszak második felében.

A többéves költségvetési keret forrásainak végrehajtásához mintegy hetven ágazat-specifikus jogszabály került elfogadásra a mezőgazdaságra, a kohézióra, a kutatásra, a képzésre, a fejlesztésre és egyéb területekre vonatkozóan. Ezek meghatározzák a felhasználási szabályokat, így például a támogathatósági feltételeket és a pénzüsszegek odaítélésének kritériumait, továbbá eszközöket hoznak létre az egyes szakpolitikai területeken.

7. ábra. 2014–2020 időszak fejlesztési programjai

Az 1a fejezetben az ún. ‘modern’, XXI. századi kihívásoknak megfelelő kiadások (K+F, oktatás) találhatóak. Ezek a Bizottság által menedzselte nem allokált források, így ‘kiválósági’ alapon az ügyesebb, jobb pályázat kapja a finanszírozást – a tapasztalatok szerint elsősorban a gazdagabb, fejlettebb tagállamok nyerik el a források túlnyomó részét. Az 1a költségvetési terület egyik meghatározó programja a HORIZON 2020 keretprogram, amely a kontinens globális versenyképességének növelését célzó EU 2020 Stratégia „Innovatív

Unió” elnevezésű kiemelt kezdeményezésének egyik alappillére. Minden korábbi, innovációs és kutatás-fejlesztést szolgáló uniós programot és finanszírozási eszközt ebbe csoportosítottak és az leegyszerűsített programszerkezetnek, az egységes szabályrendszernek és a bürokratikus akadályok felszámolásának köszönhetően a remények szerint a keretprogram által biztosított finanszírozás hozzáférhetősége javulhat.

A keretprogram három alapvető fontosságú célkitűzésre összpontosít:

- tudományok támogatása,
- ipari innováció és vállalkozásfejlesztés, valamint
- a következő hat igen fontos és Európa egésze számára kihívást jelentő kérdés megoldására: egészség, demográfiai változások és jólét; élelmezésbiztonság, fenntartható mezőgazdaság, tengerkutatás és tengerhasznosítási célú kutatás, valamint a biogazdaság; biztonság, tiszta és hatékony energia; intelligens, környezetkímélő és integrált közlekedés; éghajlatváltozás, erőforrás-hatékonyság és nyersanyagok; valamint inkluzív, innovatív és biztonságos társadalmak.

Az EU 2020 Stratégia célkitűzései általánosan és horizontálisan áthatják minden egyes terület szabályozását, így pl. a kohéziós jogszabályok (1b terület) a források tervezése tekintetében tematikus determinációkat is megszabnak. A kohéziós politika így az EU fő beruházási eszközeként igyekszik majd lehetővé tenni az EU 2020 célkitűzéseinek elérését, úm. a növekedés elősegítését és a munkahelyteremtést, az éghajlatváltozással és az energiafüggőséggel szembeni küzdelmet, a szegénység és a társadalmi kirekesztettség csökkentését. A jogszabály logikája alapján csak olyan tevékenység támogatható, amely illeszkedik a rendeletekben megadott célstruktúrához, amely így direkt módon kötődik az EU 2020 Stratégia céljaihoz. Egyértelműen meghatározottan az elsődleges cél, hogy az európai szemeszter keretében tett tagállamnak címzett ajánlások és a Nemzeti Reformprogramban vállalt célok megvalósításához kerüljön sor forrásbiztosításra. Ezekre tekintettel, az előírások figyelembevételével kell a tagállamnak kialakítania a nemzeti és regionális programozási dokumentumait.

ERFA	ESZA	KA	Tematikus célok
			kutatás, technológiafejlesztés és innováció erősítése;
			információs, kommunikációs technológiák hozzáféréseinek elősegítése, minőségi javítása;
			KKV-k az agrár- és halászati szektor versenyképességének növelése és a vízkultúrák támogatása
			az alacsony szén-dioxid kibocsátású gazdaságra való átállás támogatása minden szektorban;
			a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás és kockázatmegelőzés és -kezelés ösztönzése;
			környezetvédelem és erőforrás-hatékonyság ösztönzése;
			fenntartható közlekedés megteremtése és a hálózati infrastruktúrák szűk keresztmetszeteinek feloldása;
			foglalkoztatás növelése és munkaerőpiaci mobilitás támogatása;
			társadalmi befogadás ösztönzése és szegénység elleni küzdelem;
			oktatási beruházások, készségfejlesztés és élethosszig tartó tanulás elősegítése;
			intézményi kapacitás és hatékony közigazgatás megteremtése

8. ábra. Tematikus célok és források a kohéziós szabályozásban

A tematikus koncentrációra vonatkozó szabályokhoz régiókatéroriánként kötelező, korlátozott és koncentrált célhoz rendelt forrásarány is előírásra került, amely azt a célt szolgálja, hogy a források 50-80%-a a legfontosabb célkitűzéseket szolgáló beruházásokat finanszírozza, ún.

- *beruházás a növekedésbe területen*: kutatás és innováció, információs és kommunikációs technológiák, kkv-fejlesztés, valamint alacsony széndioxid kibocsátású gazdaság;
- *beruházás az emberekbe területen*: foglalkoztatás és mobilitás, jobb oktatás, társadalmi befogadás valamint jobb közigazgatás.

Az EU 2020 Stratégia célkitűzései természetesen a „Fenntartható növekedés: természeti erőforrások” költségvetési területen azaz az agrár és vidékfejlesztési források felhasználásánál is meghatározó jelentőségűek. Az EU közös agrárpolitikájának (KAP) reformjára is szükség volt annak érdekében, hogy megfeleljen az új kihívásoknak, ún.: a természeti erőforrások fenntarthatóbb felhasználása, az éghajlatváltozás, a globalizált piacokra jellemző fokozott verseny, valamint a virágzó vidéki területek EU-szerte való fenntartására vonatkozó igény.

A közvetlen kifizetéseknél fontos új szabály a kötelező „zöldítés”, amely szerint a közvetlen kifizetések 30%-ához csak akkor juthatnak hozzá, ha az éghajlat

és a környezet számára kedvező termelési eljárásokat alkalmaznak, amely egyrészt környezetbarát mezőgazdasági eljárásokra – például a növénytermesztés diverzifikációjára – vonatkozó feltételek bevezetését jelenti, másrészt a tájak ökológiai szempontból gazdagságot jelentő jellegzetességeinek megőrzését és egy meghatározott minimális nagyságú állandó legelőterület fenntartását. Ez egyben komoly kihívások elé állítja majd a gazdálkodókat: akik ezeknek nem tudnak megfelelni, azok igen tetemes támogatási összegektől lesznek kénytelenek elbúcsúzni.

A vidékfejlesztésben is fontos támogatandó célkitűzésként jelenik meg az innováció, amelyet többek között az alábbi intézkedések segíthetnek elő:

- tudástranszfer, együttműködés és a tárgyi eszközökbe való beruházás,
- erőforrás-hatékonyság, termelékenység, valamint alacsony széndioxid-kibocsátású és környezetbarát, rugalmas mezőgazdasági és erdészeti fejlesztés,
- a mezőgazdasági és a kutatási szféra együttműködése annak érdekében, hogy fel lehessen gyorsítani a technológia transzferét a termelők felé.

A források hatékony és eredményes felhasználásának követelménye is több elemben megjelenik.

Egyrésztől horizontális elvként jelenik meg, hogy a források pozitív hatásainak növelése érdekében – a korábbi ágazati megközelítés helyett – törekedni kell az integrált és komplex megközelítés alkalmazására a fejlesztések megvalósításánál: egymást erősítő és kiegészítő projektek finanszírozására és megvalósítására kerüljön sor. Ennek gyakorlati megvalósítását segítik az egyes területeken elfogadott szabályozások is, így több forrásból, tagállami társfinanszírozással lehet majd igénybe venni az uniós alapokat innovatív projektek széles körének támogatására, a mezőgazdaságot és az akvakultúrát kombináló gazdaságoktól a szélessávú infrastruktúra kiterjesztéséig.

Az eredményesség és a költségvetési fegyelem betartásának számonkérése és elmaradásának szankcionálása is megjelenik az új szabályrendszerben.

A kohéziós politika, a vidékfejlesztés és a halászati alap hatékonysága a gazdasági kormányzással is összefügg majd, előmozdítva, hogy a tagállamok igyekezzenek megfelelni az európai szemeszter keretében közzétett uniós ajánlásoknak. Ennek eszköze az un. makrogazdasági kondicionalitás, amely a „*better spending*” kezdeményezés nyomán azt jelenti, hogy a közös stratégiai keretbe tartozó alapok esetében (Európai Strukturális és Beruházási Alapok:

az Európai Regionális Fejlesztési Alap, az Európai Szociális Alap, a Kohéziós Alap, az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap és az Európai Tengerügyi és Halászati Alap) a kötelezettségvállalások és a kifizetések egy részét is fel lehet függeszteni, amennyiben az érintett tagállam nem felel meg a túlzott-hiány-eljárás során számára tett ajánlásoknak.

Az eredmények számonkérésének másik új eszköze a nemzeti 'boríték' szintjén kötelező 7 %-os teljesítménytartalék, amelyet a közös stratégiai keretbe tartozó alapok tekintetében kell képezni és amely összegeket akkor lehet mobilizálni az időszak második felében, ha meghatározott célértékeket sikerül teljesíteni az egyes programok végrehajtása során.

Jelen rövid elemzésben nem került sor a fenntarthatóság és az EU 2020 Stratégia szempontjából a 2014–2020 időszak minden EU forrásának felhasználási szabályainak részletes bemutatására, azonban a kiemelt elemek alapján is egyértelműen kijelenthető, hogy a gazdasági és pénzügyi válság nyomán egyértelművé vált az az elvárás, hogy a rendelkezésre álló korlátozott közös forrásokat célhoz és eredményhez kötötten, hatékonyan, a lehető legnagyobb (pozitív és kívánatos) hatást kiváltva kell felhasználni. Ez akkor lehetséges, ha a fejlesztések integrált megközelítésben a különböző típusú – szektorális – fejlesztési célkitűzések és aspektusok, a különböző területi kormányzati szintek (EU, tagállam, régió és helyi szint) koordinált együttműködésében valósulnak meg. Az integrált megközelítés és többszintű kormányzás a szakpolitikák optimalizálásával hatékonyabb és hatásosabb megoldást eredményezhet. Ez azonban nem egyszerű feladat és működő partnerségben az érdekelt együttműködése hiányában nem valósítható meg. Ez az együttműködési követelmény egyben a fenntartható fejlesztések alapvető jellemzője is, hiszen a fenntartható fejlődés ugyancsak igényli a különböző érdekelt felek és a perspektívák részvételét és együttműködését annak érdekében, hogy összehangolásra kerüljön a különböző és néha ellentétes értékek és célok elérése felé vezető út, egy új szintézis alakuljon ki a hozzáadott érték növelése szempontjából.

Az integrált megközelítés tehát hatékonyabb és eredményesebb megoldást kínál, azonban sokkal több időt és energiát igényel az előkészítés tervezési és programozási szempontból és a megalapozottabb tervek biztosíthatják a projekt céljainak eléréséhez az erősebb szükségletet és igényt. Ehhez persze az általános hozzáállást is meg kell változtatni: az eredményorientáltság fontos a nagyobb forrásfelhasználás és kiadások növelése helyett. Erősebb koordináció és együttműködés is szükséges minden szinten a különböző érintettek között. Ezen intelligens és koordinált menedzsment megközelítéssel a projektek egymásra épülése és egymást erősítő hatása megvalósítható, javítva a program

végrehajtás hatékonyságát és biztosítva a rendelkezésre álló források optimális (vagy ahhoz közelítő) felhasználását.

Ezen elképzelésnek és a fenntartható fejlődés koncepciójának hatékonyságát a gyakorlat határozza meg, az hogy mi valósul meg belőle. Egyik lehetséges sikertényezője, hogy képes-e nagy kompromisszumként az alapvetően természet és a környezetet védők és a gazdasági fejlődést értékelők együttes kiszolgálására. Másik igen fontos elem, hogy az érintettek hajlandók-e és képesek-e együttműködésre a közös célok elérése érdekében.

Irodalom:

NYIKOS Györgyi (2013): A közfinanszírozásból megvalósított fejlesztések hatásai, különös tekintettel az EU kohéziós politikára. *Pénzügyi Szemle*, 2013/2. 165–185.

NYIKOS Györgyi (2013): Public finance in development policy - result-orientation, effectiveness and sustainability, 4th Annual Conference of the European Decision Sciences Institute (EDSI), Budapest, Hungary June. 16–19. 2013.

NYIKOS Györgyi (2013): Development policy in the age of austerity – result-orientation, effectiveness and sustainability, Main Conference Theme, The 21st NISPAcee Annual Conference „Regionalisation and Inter-regional Cooperation” May 16-18, 2013 Belgrade, Serbia.

NYIKOS Györgyi (2011): Aktualitások a fejlesztéspolitika területéről. Kondicionalitás és eredményorientáltság, illetve kohéziós politika versus területfejlesztés *Területi Statisztika: a Központi Statisztika Hivatal folyóirata*, 14. (51. évf.) 1. szám. 38–51.

NYIKOS Györgyi (2011): Területi tervezés és területi szempontok a fejlesztéspolitikában – lehetőség, kötelezettség vagy ábránd!? *Falu Város Régió*, Területfejlesztési és területrendezési szakmai folyóirat, 2011/2. 35–41.

NYIKOS Györgyi – DRAHOS Zsuzsanna (2011): A területi szempont hangsúlyos megjelenése a fejlesztéspolitikában – átlakuló struktúra? (Az elmúlt időszak eseményei és a TA2020) *Falu Város Régió*, Területfejlesztési és területrendezési szakmai folyóirat, 2011/1. 5–16.

NYIKOS Györgyi (2011): Development policy and sustainability, 2011 Association for Budgeting & Financial Management Conference, October 13–15 Washington, DC.